

Saksamaa teaduste akadeemia Leopoldina soovitused koroonaviiruse pandeemia väljumisstrateegia kujundamiseks 13. aprillil 2020

Dokumendi¹ preambulas märgitakse, et SARS-CoV-2 viirus on avaldanud tohutut mõju kogu ühiskonnale. Kuigi oleme selles vallas silmitsi suurte määramatustega, on teadusel ja teadlastel vältimatu vastutus ja kohustus analüüsida kogu olemasolevat teadmist ja kiiresti uuenevaid andmeid viiruse ja pandeemia kohta. Teisiti ei ole võimalik sellises keerukas ja kiiresti muutuv asukorras pakkuda mõistlikke soovitusi või sõnastada otstarbekat tegevuskava.

Kõnesolev dokument on järjekorras kolmas. Esimeses² käsitleti võimalusi pandeemia reageerimiseks ja teises³ peamiselt inimeste küsimusi. Nüüd vaadeldakse pandeemiaga seonduvaid psühholoogilisi, sotsiaalseid, juriidilisi, hariduse ja majanduslikke tahke ning neist tulenevaid keskseid soovitusi.

Otsused tuleb teha optimaalse andmestiku alusel. Senised andmestikud on peamiselt toetunud haiguse sümptomite registreerimisele. Selline vaatekoht annab nakatumisest moonutatud ettekujutuse. Tõepärase pildi saamiseks tuleb oluliselt parandada nii nakatumist kui ka elanikkonna immuunsust peegeldavate andmete kvaliteeti. Kindlasti on vajalik läbi viia mõlemat aspekti adekvaatselt peegeldav analüüs eri regioonides. Usaldusväärseid prognoose saab teha vaid siis, kui representatiivsete uuringute andmed jõuavad praktiliselt reaalajas pandeemia käiku kajastavatesse mudelitesse. Ainult selliste mudelite väljundit on mõistlik kasutada otsuste alusena ning vaid selliseid mudeleid tasub rakendada otsuste efektiivsuse kontrollimiseks. Kindlasti on võimalik kasutada selleks ise nõusoleku andnud inimeste GPS-asukohamääranguid koos inimestevaheliste kontaktide jälgimisega nii, nagu seda tehakse näiteks Lõuna-Koreas. Nõnda toimimine kasvataks praeguste mudelite täpsust ja võimaldaks prognoosida pandeemia arengut eri regioonides sõltuvalt kohalikest oludest.

Riski hinnangud olgu realistlikud ja konteksti pandud. Olemasolevate andmete interpreteerimine sõltuvalt konkreetsest olukorrast on vajalik pandeemia leevendamiseks nii kogukondade kui ka üksikisikute tasemel. Andmeid raskelt kulgeva koroonaviiruse haiguse ja surmade kohta tuleb võrrelda teiste haiguste kohta käivate samalaadiliste andmetega ja siduda muudel põhjustel suremise riskiga eri vanuserühmades. Vastavad ohud on tarvis taandada arusaadaval moel iga üksiku inimese tasemele võrdlusandmete alusel. Sama loogikat kasutades tuleb hinnata süsteemseid riske, nagu tervishoiusüsteemi ülekoormus või tehtud otsuste mõju majandusele ja ühiskonnale. Nõnda toimimine on ainus mõistlik viis, et innustada inimesi aktsepteerima ja järgima vajalikke meetmeid ning piiranguid.

Leevendame kriisi psühholoogilisi ja sotsiaalseid tagajärgi. Kui soovime, et inimesed kiidaksid heaks ning jälgiks vajalikke meetmeid, ei piisa sanktsioonidega ähvardamisest. Märksa olulisem on motivatsioon, mis tuleneb inimeste endi otsustest ning enesekaitse ja solidaarse toimimise vajaduse mõistmisest. Kui tahta paremini hallata ja prognoosida, kuidas toimivad inimesed ja inimirühmad teel tagasi tavaellu, tuleb väga hästi ja üheselt selgitada, millised on selleks vajalikud meetmed ja realistlik ajakava. Nõnda toimimine aitab minimeerida stressi negatiivseid vaimseid ja füüsilisi tagajärgi. Praegused piirangud teevad eriti haavatavaks riskirühmad, nagu lapsed probleemsetes peredes või koduvägivalla ohvrid. Nemad vajavad ka kõige rohkem abi ja tuge.

Kaasame olukorra hindamisel eri vaatekohad. Mõned inimeste elu ja tervise kaitseks riiklikult rakendatud meetmed riivavad tavapäraseid õigusi. Selliste riivete maksumust ei tohi meetmete n-ö kulu-tulu analüüsil ja proportsionaalsuse hindamisel ignoreerida. Tahtmatute kõrvalefektide süsteemne arvestamine aitab osaliselt selgitada, kui keerukas on kõigi vastandlike aspektide ja järeelmitte kaalumise. Poliitiliste otsuste tegemisel tuleb kindlasti tajuda, kui mitmetahuline on meie ees seisv ülesanne. Tuleb arvestada kõigi nende vaatekohaga, kes on saanud kannatada või kes on eri moel mingis riskirühmas. Piirangute leevendamine peab olema mitte lihtsalt läbipaistev, vaid ka kõiki detaile lahti seletav. Nii näiteks ei ole õige mõnede inimirühmade (näiteks eakate) ennetav isoleerimine ilma selge põhjenduseta. See oleks lihtsalt patroneeriv vaatekoht.

¹ https://www.leopoldina.org/uploads/tx_leopublication/2020_04_13_Leopoldina_Coronavirus_statement_3_en.pdf

² https://www.leopoldina.org/uploads/tx_leopublication/2020_04_08_2ad_hoc_statement_coronavirus_en_final_01.pdf

³ https://www.leopoldina.org/uploads/tx_leopublication/2020_03_24_Leopoldina_ad_hoc_statement_coronavirus_en_final_02.pdf

Avame koolid järk-järgult. Haridussektoris on kriis mitte ainult oluliselt kitsendanud laste päevahoidu ning pärssinud õppetööd, vaid võimendanud ka sotsiaalset ebavõrdsust. Seetõttu tuleb haridusasutused avada niipea kui võimalik. Nendele kehtestatud piirangud tuleb leevendada nii, et nakatumise risk oleks minimaalne. Kuna nooremaealised vajavad rohkem hooldust, juhatust ja tuge, tuleks esmajärjekorras järk-järgult avada alg- ja põhikoolid. Vanemate kooliastmete õpilased tulevad paremini toime distantstõppega, olgu see digitaalne või õpikupõhine. Seetõttu soovitame vanemate kooliastmete kontaktõppe taastamisega mitte kiirustada. Võimalik lahendus on kombineerida erinevaid õppevorme, digilahendustel tuginevat individuaalset õpet ja personaalset juhendamist. Kui võimalik, tuleks korraldada õppekavas ette nähtud eksamid. Erivajadustega lapsi tuleb eraldi toetada, et tagada neile ka tegelikult võrdsed võimalused. Väikelaste puhul on keeruline kindlustada, et nad peaksid kinni sotsiaalse distantseerumise meetmetest või kasutaksid korrektselt kaitsevahendeid. Sellepärast võivad nad kergesti nakatuda või ka teisi nakatada. Lasteaedade avamisega tuleb seetõttu olla väga ettevaatlik.

Taastame suhtlemise. Tavapärase suhtlemise saab järk-järgult taastada kolmel tingimusel: a) uute nakatunute arv püsib väike, b) lisanduvad COVID-19 diagnoosiga patsiendid ei koorma meditsiinisüsteemi üle ning ei võta ära teiste patsientide jaoks mõeldud ressursse, c) rakendatakse tõhusalt kõiki teadaolevaid preventiivseid ja kaitsevahendeid (isiklik hügieen, hingamisteede kaitsemaskid, füüsilise distantseerimise hoidmine, nakatunud isikute kiire identifitseerimine). Nii toimides saab avada kauplused ja söögikohad ning taastada isiklikku suhtlust nõudvad ärialased ja avalikud teenused. Kui kaitsevahendeid kasutatakse tõhusalt, on võimalik taaskäivitada ka reisimine. Hingamisteede kaitsemaskid peaksid saama kohustuslikuks näiteks ühistranspordis. Kultuuri- ja spordiüritused ning muud kogunemised võivad alata järk-järgult sõltuvalt sellest, kas on võimalik tagada sobiv vahemaa osalejate vahel ning vältida füüsilist kontakti. Seejuures tuleb pidevalt jälgida nakatumise dünaamikat.

Tagame stabiilsuse majandus- ja fiskaalpoliitika kaudu. Ajal, mil rakendatakse tervishoidu puudutavaid meetmeid, on kindlasti tarvis situatsiooni leevendada ka majanduslike ja rahanduspoliitiliste sammudega, nagu lühendatud tööaeg, likviidsusabi, maksuleevendused ja otsene abi maksujõuetuse vältimiseks. Äriühingute toimimise peaks riik sekkuma vaid erakorralistel juhtudel, et ettevõtte stabiliseerida. Samas tuleb ka pärast radikaalsete tervishoiu meetmete leevendamist ulatuslikke rahanduslikke stiimuleid mõne aja vältel jätkata. Rakendada saab näiteks maksuvabastust, sotsiaalmaksude edasilükkamist või neist vabastamist. Võimalike kulutuste vaatevinklist on oluline teha lisainvesteeringuid, näiteks tervishoiusüsteemi, digilahenduste infrastruktuuri või kliimamuutuste pidurdamiseks. Kriisi lahendamiseks vajame Euroopa tasemel solidaarsust. Koostöö kriisi haldamisel on võimalik näiteks Euroopa keskpanga (ECB) likviidsusvaru kasutamise, Euroopa Liidu eelarve ja Euroopa investeerimispanka (EIB) vahendite kaasamise või Euroopa stabiilsusmehhanismi (ESM) rakendamise abil pandeemia mõjude leevendamiseks.

Kurs jätkusuutlikkusele. Koroonaviiruse kriis ei tee olematuks teisi globaalprobleeme, nagu kliimamuutus või elurikkuse kahanemine. Nii siseriiklikud kui ka rahvusvahelised poliitikameetmed peavad jätkuvalt järgima ökoloogilise ja ühiskondliku jätkusuutlikkuse ja säilenõtkuse printsiipi ning ei tohi kahjustada meie tulevikuperspektiive. Mitmeid selliste aspektide käsitlemiseks enne koroonaviiruse kriisi rakendatud meetmeid toetab laiapõhjaline teaduslik teadmine ning poliitilised jõud ja ühiskond on nende osas ühel meelel. Sellised meetmed peavad jätkuma kriisieelsel tasemel. Tegelikult on õige nendele veel enam tähelepanu pöörata. Majanduse stimuleerimise meetmed peaksid sobituma Euroopa roheleppes (European Green Deal) sõnastatud eesmärkidega.

Ärme ignoreerime majandusseadusi. Kriisi käigus rakendatud majanduslikud abinõud tuleb lõpetada või sobitada muutuvate oludega nii kiiresti kui võimalik, pidades silmas vajadust naasta jätkusuutliku toimimise ja vaba turumajanduse raamidesse. Riik peaks loobuma kriisi ajal avaliku raha eest omandatud osalusest äriettevõtetes ja vähendama riigivõlga. Kindlasti peame kinni hoidma Saksamaa tavast kasutada tasakaalustatud eelarvet ja vältida võla suurenemist niivõrd, kuivõrd on see praeguses olukorras võimalik. Selline poliitika annab meile võimaluse laenata suuremaid summasid sellistes erakorralistes olukordades, nagu praegu, aga eeldab ka, et võlad makstakse pärast kriisist väljumist tagasi.

Saksamaa teaduste akadeemia Leopoldina ja Eesti teaduste akadeemia on partnerid Euroopa teaduste akadeemiate ühenduses (European Federation of National Academies of Sciences and Humanities „All European Academies“, ALLEA) ja Euroopa teaduste akadeemiate nõuandvas kojas (European Academies' Science Advisory Council, EASAC), mille analüüse ja (poliitika)soovitusi kasutab sageli Euroopa komisjon ja selle mitmed allasutused.